

ПОЕМИ

1914 - 1924

**ПАНИХИДА
ЗА ПОЕТА П. К. ЯВОРОВЪ**

ОТЪ

ГЕО МИЛЕВЪ

**ВЪЗНИ
МСМХХІV**

В блясъка на своето възнесение
 към небесните селения
 ти възхождаш — горд, упокоен —
 в славата на вечен ден
 в място злачно, място светло, място на покой,
 гето няма ни въздишка, ни копнеж, ни страст, ни зной:
 — Упокой — упокой — упокой! —

Призвездì измъчената плът
 в любовта на Твоя страх.
 В своя труден и уречен път
 в Твоето име уповах.
 Господи, спаси ме: оскудял е преподобний твой:
 Не отвръщай поглед, Человеколюбче, Спасе мой:
 — Упокой — упокой — упокой! —

— Чакам, аз чакам: о дух на Живота
 бгяц зад завеси, разпуснати голу в ноцта —
 чакам из сребърна чаша горчиво причастие
 чакам с челò разтрошено от гибелно щастие:
 чакам, о враг на живота
 — дух на Смъртта.
 Плачещи ангели три ето идат
 водят те бяла невеста в печален воал —

идат да снемат от кръста разпятия,
носят те милост след вече изпито проклятие:
ангели три ето идат
– в сън без печал.

3

антифон I

Хор на Прагедите:

Бреме – векове: борби и смърт,
бреме – векове: печал без път
– черен плод на хиляди години –
в кръв ги събрахме ний с векове,
с кръв поухме твоите бленове:
– ний те молим, Сине наш, прости ни! –

Нищи ний, живели само час,
тежко бреме беше той за нас
– черен плод на хиляди години –
между всички ти избран бе пръв,
всичко ти понесе в своята кръв:
– Сине наш, ний молим те, прости ни! –

Днес пред твоите скършени крила
беловласи бием ний чела
– молим тебе, Сине наш, прости ни! –

Вече ний ще снемем твоя кръст,
родна скръб ще върнем в родна пръст
— черен плод на хиляци години —

4

антифон II

Хор на Учениците:

В сребърен съсъд ний носим
ведра вода
— ний дванадесет, които просим —
в сребърен съсъд ний носим
ведра вода:
идем твоите създи да отрим,
твоите рани идем да измием
с ведра вода.

Свилени платна за тебе носим
с миро полени
— ний дванадесет, които просим —
свилени платна за тебе носим
с миро полени:
идем твоето тяло да увием,
с плащ миросан идем да покрим
твоите рани.

И ето
заг тъмни заслони
ромони гласа ти отново:

– Готово е, Господи: ето: сърцето – готово:
възпявам и нея!

(Изпита е скритата в пазви зелена отрова
и в нея –
олово.)

Но Бог беше слово.

И падат
от ляво на тебе хиляди,
от дясно – безброй:
непристъпен си Ти.
– Душе Святѝ!
избраника свой
приюми!
Упокой! –

А ниско в нощта на света
над блата от вражда процъфтяват
ненюфари на зла клевета.

Но ти възвисен си над земната слава
и земний позор —
и ангелский хор
на ръце ще те вземе,
за да не удариш ногата си в камък;
няма за тебе ни бreme,
ни стрела, ни отрова, ни пламък —
и без страх

(Господи, в тебе всегда уповах!)

ще настъпиш на аспид и яростен лъв
и василиск
ще срещнеш без страх —
и няма да падне от тебе ни косъм, ни кръв.

Но трябваше с хули и вик

всеки да хвърли подире ти камък,

за да бъдеш докрай мъченик

и пророк:

ти си последний приет в мъченический лик.

— В своя надзвезден чертог,

Душе Святї!

апостола свой

приюти!

Упокой! —

Ридание надгробно: семен път
кръв прелива в задушена гръг:
помилиуй, Боже наш!

Ридание надгробно: в черен дим
слепи свещите да угасим:
помилиуй, Боже наш!

Ридание надгробно: в тъмний път
на душата — лъч от свещ и плът:
помилиуй, Боже наш!

Ридание надгробно: и вървим
сляпо към възторг неуязвим:
помилиуй, Боже наш!

Ридание надгробно. Помилуй, Боже наш.

Ти си ангелът горд, ти си тъмний акорд
на печалната слава – прости!
Кръз звезди падаш ти с поломени крила
в тях стрела окървавена – ти!

Устрелен през нощта, устремен в пропастта
с тебе падат звезди без крила;
свойте черни крила дух вечерен насън
ще затвори – под звън и мъгла.

Звън последен – прости! небеса без звезди
– нашта сетна целувка вземи!
Под безбурния взор на Сатурна в нощта
пепелта в твоята урна жуми.

Вечна памет в света. Спи кръвта под леда.
Вечна слава на Вишния Бог!
Вечна памет. Амин. Алилуя. Амин
Ти един – Вечен Син – и пророк.

ДЕН НА ГНЕВА

112

Гео Милев. Том I

PRESTO I

Бягай, бягай
в галоп
не питай
ти си сам идеал!
На живота огромния топ
изгърмява ме цял
на вис към звездите.

Бягай
залягай
ставай
падай
нападай
решително
смело
стремително
неугържимо напред
— без команда, без рег —
напред.

Дело! Дело
е нашия зов
пряко всичко
пряко вражда и любов,
пряко звезди,
метеори
комети
— напред

без умора,
без сън
навън
из затворите,
из градовете
центростремително
ти полети!

PRESTO II

Братя
Другари
Работници
Малоимотни
Граждани
Селяни —
 вий млади
 и стари,
 които постотно сте
 като животни
 раждани,
 стреляни —
безполезно е тъй да стоим:
да се вдигнем
— напред —
да вървим!

През дим
черни, саждиви, изкаляни –
без команда, без рег –
тъй както, когато изригне
стремително
кратер.
Братя!

Сега е последния час,
последния ген:
100 години пред нас
Камил Демулен
говори разпалено
и убедително
и сочи
великата страшна Бастилия.
Сега е последния час.
Всеки от нас
с последни усилия
трябва да скочи
на крак!

1922

БЪДИ ГОТОВ!

Чакай само сигнала, другарю!
Сега вече можеш да спреш:
спри машините ти, угаси разкалената пещ:
нека празни останат заводи, гена,
работилници, фабрики, гари, гаражи:
чакай само сигнала, другарю!
В часовника само внимавай,
годето стрелката покаже

XII.

Тогава
— в моя ден —
отдай се
— цял и червен —
червен на великата правда:
парабелум, картечница, брадва
— цял и червен —
в първия ден на гнева.

АД

(Начало на поемата)

I

116

Гео Милев. Том I

„ОСТАВЕТЕ ТУК ВСЯКА НАДЕЖДА!“ —
писа нявга ръката на Данте
над вратата на ада.

Данте беше *andante*
— и разлициваше мъдра пророческа прежда
през цялата гревна и нова световна история.
Данте беше *andante*:
страх и терор без надежда.

Ний сме *presto*.
Галоп.
Първия скок
изпреварен от втория
(злочесто
салтомортале
на вси грехове
разграли
жестоко
с отрова
плътта и гушата).
Ний се раждаме в ада
— готово —
там.
Ний не идем отвън
като Данте през сън —
живота ни цял е
там:
жупел и плам.

Девет спирали
– кръг подир кръг –
девет кръга
от мъка,
от плен
и угнетение
– всеки ден –
безспир се въртят
в деветорно въртение:
и ний
носим се шеметно
– изстрел от Божия лък –
там, дето ний сме родени:
в ада.

Перото ми трепетно
страда
отпада
без мощ
пред всегашния, страшния ужас на ада,
който трябва аз днес да опиша.
На помощ!
вожд
Вергилий.

II

(Но Вергилий отдавна не диша.
Вергилий се хили
с беззъбата зев на класически череп,
стар хиляда и толкоз години.)
Свий
в торбата си чер хлеб
и
без целомъдри, спокойни терцини –
тръгвай сама,
о, душа!
през агските кръгове – плам и тъма:

уви!
Лъжа
е Вергилий.

III

Черните сили,
подземните сили –
там:
власт;
верните сили,
земните сили –
в плам:
паст.
Ропот и клетви
и в мъката светва
праведна вяра за мир.

Скърцане с зъби
и вопли и скърби,
жняв и надежда безспир.

О!
Грешници няма
в ада:
там страдат
белите праведни само:
жертва на гибелна власт,
приклепени в ужаса хилядорък
на глад и закон —
на човечеството безконечния стон
сред кипящи блатата
от вражда и смола
— в огнена вихрена паст:
А д ъ т е с а м о з а н а с .

Кръг подир кръг
— гевет —
извиват се
— presto в спирала:
А д ъ т е с а м о з а н а с .
И нахалост
зовеш ти: пусни ме, спирала!
А д ъ т е с а м о з а н а с —
сбери си сърцето
и ето:
пагай
— с трясък
— прасък
право в пробала

IV

Кръг първи:

В кърви
нозете ни
боси
– разрани
– вковани
в яростен лег
– Виж ни, поет!

С легени
остри
зли
изли
– скреж:
:в миг мраз,
в миг горещ:
всеки час
ни избожда очите
– и не виждаме нито
напред
– нито
назад
– Виж ни, поет!

Боже, ти!
Зимното слънце
– усмихнат гжелат,
страдащ неспирно
от люта безсъница –
одира ни
кожата
– Виж ни, поет!
– брат!

Корема ни кух
– изпъната кожа на стар барабан,
барабан сред безименна бран –
бий, барабани
с глух
звук,
с дива закана
и яд:
 Глаг!
 Глаг!
 Глаг!

Глаг
 без да чакаме

Глаг
 неоплаквани

Глаг
 е съдбата ни
 Глаг!
 Глаг!
 Глаг!

Пред нас булеварда
и целия град
– богатството дружно с разврата –
шуми
от полуголи момичета,
горди
лордове,
сити

банкери,
офицери,
велможи
и прочее скотове.
– О!

„госпожи
и господа –
молим
връзки за обуца
вакса
кибрит!“

– пред тях наредени в мизерен шпалир
посред трясъка
ний
на големия град
– urbi et orbi –
: пред целия мир
и великия град:
Глаг
Глаг
Глаг –

Зад нас пролетяват
върволица безспир
автомобили
със сто конски сили,
мотоциклети

кеби
фиакри
карети
– и в тях
гордо, без страх
онези, които
ни познават
признават
и не забравят
 (нас
 просяци нищи
 немошни мощи
 от кожа и кости –
през целия град наредени в мизерен шпалир).

Над нас се развяват
безспир
блестящи етажи
ръкопляскаат балкони
златни банки звънят
запяват
гладни
катедрали
на пладне,
а над широкия път
прозяват се
пурпурни
фурни

преяли —
и с хлебния свой аромат
ни облъхват полята
на целия свят.

А долу
под тежкия пласт на мъглата
разлива се мътната Темза —
далеко протича
и мъкне, довлеча
от всички морета, от всички земи
калта на света —
всемирната черна мизерия:
италианци и немци,
чехи, поляци,
монголци и негри,
всички раси,
народи и нации —
безродни скиталци
гринльовци
жълти
изпити
от глад
довлечени тук сред големия граг
— лумпенпролетариат —
плебел и дим:
Всички пътища водят за Рим. —

Златни банки звънят
и запяват
над нас
гладни
катедрали
на пладне
прозяват се
пурпурни
фурни
преяли —
и с хлебния свой аромат
ни облъхват полята
на целия свят.
Да живее великият глаг!

(1922)

(Следват още осем кръга на тъки — седем смъртни греха и осем позорни престъпления на днешния свят.

*АД е първа част от трилогията БОЖЕСТВЕНА
КОМЕДИЯ: АД — ЧИСТИЛИЩЕ — РАЙ.)*

СЕПТЕМВРИЙ

поема

отъ

ГЕО МИЛЕВЪ

ПЛАМЪКЪ — 1924

1

Ноцта ражда из мъртва утроба
вековната злоба на роба:
своя пурпурен гняв –
величав.

Дълбоко сред мрак и мъгла.

Из тъмни долини
– преди да се съмне
из всички балкани
из зебри пустинни
из гладни поля
из кални паланки
села
градове
дворове
из хижи, колиби
из фабрики, складове, гари
хамбари
чифлици
воденици
работилници
юзини
заводи:

по пътища и по завои
високо
по сипеи, урви, чукари, бърда

през слог
и риг
през глухи усои
през есенни жълти гори
през камънаци
вода
мътни вади
ливади
градини
нивя
лозя
обчарски пладница
глогини
изгорели стърница
трънаци
блата:

изпокъсани
кални
гладни
навъсени
измършавели от труд
загрубели от жега и студ
уродливи
сакати
космати
черни
боси
изпограни
прости
диви
гневни
бесни

— без рози
и песни
без музика и барабани
без кларинети, тимпани, латерни,
флигорни, тромбони, тръби:

на гърба с парцаливи торби
в ръцете — не с бляскави шпаги,
а с прости тояги,
шопи с сопн
с пръти
с копрала
с търнокопи
с вили
с брагви
с топори
с коси
и слънчогледи
— стари и млади —
се спуснаха всички отвред
— като отприщено стаго
от слепи животни,
безброй
яроствни бикове —
с викове
с вой
(заг тях — на нощта вкаменения свог)
полетяха напред
без рег
неудържими
страхотни
велики:
НАРОД!

2

Нощта се разсипа във блясъци
по върховете.
Слънчогледите
погледнаха слънцето!
Зората от сън се
пробуди
сред гръм на картечници:
От далечните
склонове
— удар след удар —
заплющяха
луди
куршуми — олово.
Топове
като зинали слонове
зареваха...
Трепет и страх.
Слънчогледите паднаха в прах.

3

Глас народен:
Глас Божу.
С хиляди ножа
прободен
народ —
затъпен
унижен —
по-нищ и от просяк,
останал
без мозък
без нерви —
въстана

Мъглиж беше пръв

Стара

и
Нова } Загора
Чирпан }

Лом

Фердинанд

Берковица

Сарамбей

Медковец

(с поп Андрей)

– градове и села.

5

Народа въстана –

– с чук

в ръката,

обсипан със сажди, искри и сгурия,

– със сърп сред полята,

просмукан от влага и студ:

хора на черния труд

с безглаголно търпение –

(не гении

таланти

протестанти

оратори

агитатори

фабриканти

въздухоплаватели

педанти

писатели

генерали

съдържатели

на локали
музиканти
и черносотници)

А

селяци
работници
груби простаци
безимотни
неграмотни
профани
хулигани
глигани
— скот като скот:

хилляди

маса

нарог:

хилляди вери
— вяра в народний възход,
хилляди воли
— воля за светъл живот,
хилляди диви сърца
— и огън във всяко сърце,
хилляди черни ръце
— в червения кръг на простора
издигнали с устрем нагоре
червени
знамена
развени

високо

широко

над цялата в трепет и смут разлюляна страна
на бурята яростен плод:

Хиляди —
маса —
народ.

136

Гео Милаев. Том I

6

Блясна
над родни Балкани,
издигнали пъп
срещу небето
и вечното слънце
светкавица
— гръм

хрясна
право в сърцето
на гигантския
столетния
гъб.
Хълм подир хълм
ек бързолемен
отпрати далек
през чуки
грамади
към стръмни долини
в каменни гупки
— пламтящо легло —
дето спят на витло
пепелянки и смоци,
в пещери
на змеици и змейове,
в глухи хралупи на вещици

— и екота сля се
с далекото ехо:

екот и ропот
на водопади
потоци
порои —
бесни
рукнали в бездната
с гръм.

7
Започва трагедията! —

8
Първите
паднаха в кърви.

Метежният устрем
бе посрещнат с куршуми.
Знамената изтръгнаха
пронизани.
Планината гърми...
Там горе
далечни и близки хълми
потъмняха обнизани
с хора
— пълнаха
черни редици:
редовни платени войници
и разлютенa милиция — —
Всички те знаят:
„Отечеството
е в опасност!“
Прекрасно:

но – що е отечество? –
И яростно лаят
картечници...

138

Гео Милев. Том I

Първите
паднаха в кърви.

Зад далечните
върхове
забумтя артилерия.
Затрепераха
градове
и села.
Мъртви тела
– окървавени трупове –
застлаха
склонове
валози
пътища – –
С извадени саби
кавалерийски отряди подгониха
разбитите селяни
– доубивани, стреляни
с шрапнели, фугаси
– бягащи в ужас на всички страни,
догонвани в къщите
и съсичани там
с кървави саби
под нисък сайвант
сред писък
на изплашени баби,
деца и жени...

9

Войските настъпваха.

Под грозния звук на шрапнелите
изтръпнаха

и най-смелите:

в отчаяние

към небето издигнати голи ръце.

Ужас без слава

замръзна на всяко лице —

очи без страдание.

„Всеки

да си спасява

живота!“

По всички пътеки

ето спущат се рота след рота

— пехота

кавалерия

артилерия.

Бият атака

барабаните.

Паника

— високо

над изподраните

червени знамена —

бич от пурпурни пламъци вей.

Там

посред общия смут

сам,

като луг

епически смелия

поп

Андрей

с легендарния топ
стреля
снаряд след снаряд — —
В последния миг:
„Смърт на Сатаната!“
извика
побеснял и велик —
и обърна назад
своя топ:
последната
граната
изпрати
право там
— в Божия храм,
дето бе пъл литургии, ектении...

И се предаде.
„Да се обеси червения поп!
Без кръст — без гроб!“

До телеграфния стълб бе изправен.
До него палача.
Капитана.
Въжето
бе готово.
Балкана
тъмнееше мрачен.
Небето —
сурово.
Попа стоеше огромен,
изправен в целий си ръст,
цял
спокоен като гранит —
без жал

без спомен
– на гърдите Христовия кръст
и с поглед в балканите впит –
далеко
сякаш в грядущето...
– Страхливо виѝ поглед отпущате
пред близката смърт на човека,
палачи!
Що значи
смъртта на един?
Амин! –
Захрачи
и плю.
Бързо нахлу
сам на врата си въжето
и
без да погледне небето
– увисна –
език
между зъбите стиснал:

велик
слюблимен,
непостижим!

10

Есента
полетя
диво разкъсана
в писъци, вихър и нош.
Буря изви се
над тъмни балкани

– мрак и блясък –
и гракащи гарвани ято –

Кървава пот
изби по гърба на земята.
В ужас и трепет сниши се
всяка хижа и дом.
П о з р о м!
Трясък
прогъни небесния свод.

11

Тогава настана
най-ужасното:
Бясно захласната
заудря в душите тревожна камбана
– удря, бие, звъни...
Нощта падна тъй ниско –
глухо и страшно заключена
от всички страни.
Смъртта
– кървава вещица сгушена
във всичките ъгли на мрака –
изпуска,
и ето посяга
далеч и навред из нощта:
със своите сухи ръце
– дълги, безкрайни –
улавя и стиска
зад всяка стена
по едно ужасено сърце.
О нощ на безименни тайни!
– и тайни, и явни:

Мегдани отново с кармін окървавени.
Смъртни писъци в прерязано гърло задавени.
На вериги зловещия звек.
Затворите пълни с хора.
В двора
на казарми, затвори
от командвани залпове ек.
Вратите залостени.
Чукат отвън тъмни гости.
Сина със револвер в ръката
мъртъв на прага прострян.
Бащата обесен.
Обезчестена сестрата.
От селата задигнати селяни
след тях — войници:
мрачен конвой.
За да бъдат разстреляни:
Команда: стой!
„Огън“ —
изтракаха пушки:
Ку
Клъкс
Клян —
„бий!“
— залп.
Десет трупа
от брега
плъснаха тежко
в мъртвите мътни води на Марица.
Окървавена повлече ги
скръбната родна река.
Военна музика нейде далече
през обезлюдени улици
гърмеше

„Шуми Марица...“

Окървавена...

В изпотъпкани ниви

трънливи

между бодил и високи треви

се валят червени глави

с накълцано обезобразено лице.

Бесилки разпериха черни ръце

(привидения в мъртва мъгла).

Непрестанно се носи страхотния марш на топора

ударил ò кокал. Горящи села

озаряват галеч кръгозора.

Потекоха кървави ваги.

Пламнали клади

лизнаха със светотатствен език

светòто подножие

на Божия

престол.

Замириса на живо месо.

Ужасени отвис небесата

надагоха вик

блажените жители на светлия рай

– на Бога свирено Осанна –

Край.

Урагана престана,

халата

спря най-подир:

мир

и тишина

настана

по цялата

страна.

Кървав на боговете курбан.

12

Музо, възпей оня пагубен гняв на Ахила...

Ахил беше грубата сила.
Военния демон.
Ахил беше стар генерал
на Н. Ц. В. цар Агамемнон.
Ахил бе герой.
С безброй
кръстове, ордени, ленти...
Пиедестал
на реда и тишината
в страната...

Но днес ний
не вярваме вече в герои
– ни чужди, ни свои.

Троя бе опожарена и срината.
Приам и Хекуба загинаха.
Ахил тържествува...
– Какво е за него Хекуба? –
Душата му дива и груба
не чува
плача на свещената майка, разкъсана
над безименни гробища с кръви оръсени
израснали в миг
– толкоз много –
безброй.
– Какво е за него Хекуба? –
Ахил бе герой.
Ахил бе велик.

Бич Божий изпратен от Бога.

Но Ахил ще загине под гняв и проклетия!
 – И загина

падна в позорно падение:
 на убиеца вярна отплата.
 Агамемнон уби Ифигения

– и загина:

Клитемнестра уби Агамемнона

– и загина:

Орест със Електра уби Клитемнестра

– и загина...

Едничка остава

– стои и пребъдва

през вековете –

Касандра-пророчица:

тя вещае възмездие

– и всичко се сбъдва.

Безменна прищявка, игра и забава
 на боговете.

Вековечен разцвет на божествена стръв.

Всяка смърт е за тях развлечение,

всеки вопъл – шега.

Смърт, убийство и кръв!

Докога, докога?

Вседержителю Зевсе

Юпитере

Ахурамазда

Ингра

Том

Ра

Йехова

Саваот:

– отговаряй!

Всичко писано от философи, поети –
ще се сбъдне!
– Без Бог! без господар!
Септември ще бъде май.
Човешкия живот
ще бъде един безконечен възход
– нагоре! нагоре!
Земята ще бъде рай –
ще бъде!